

**Kaasettekanne "Kohtud ja meedia"
Kohtunike täiskogul 11. veebruaril 2011**

7. detsembril 2010 toimus Rahvusraamatukogus järjekorras neljas ümarlaud kohtute kommunikatsioonistrateegiaga seotud küsimuste arutamiseks ning sedakorda oli teemaks kohtute kommunikatsioon ajakirjanike ja meediaga. Osavõtjate hulgas oli kohtunikud ning kohtute ja JM avalike suhete töötajad. Kokkusaamise eesmärgiks oli kaardistada hetkeseis meediasuhtluses, peamised probleemkohad ja leida võimalikke lahendusi meediasuhtluse tõhustamiseks

Lähtekohaks, mille üle märkimisväärset vaidlust ei toimunud, oli see, et meediaga suhtlemine on vajalik ja möödapääsmatu, meedia vältimine või selle olemasolu eiramine võib paljudel juhtudel tunduda küll esmapilgul mugav, ent tegelikult kellelegi see kasu ei too, kasvõi juba sellepärast, et kui meie ajakirjanikuga ei räägi, ei takista see ajakirjalikku meist või meie tööst rääkimast, ent seda juba puhtalt vastavalt oma nii-öelda paremale äranägemisele. Üksmeel kujunes selleski, et meedial on oluline roll kohtu-teemalise avaliku arvamuse kujundajana ning mööndi ja seda, et negatiivne avalik arvamus kohtusüsteemist mõjutab negatiivselt ka kohtute tööd, kasvõi juba seetõttu, et kahandav avalikkuse ja iga õiguste kaitset vajava isiku usaldust kohtusüsteemi vastu, mis omakorda võib nii mõnelegi inimesele muuta atraktiivsemaks oma vaidlusküsimuse lahendamise mõnel hoopiski mittekohasel viisil.

Ümarlaual leiti, et kohtuvõimu kuvandis peaks kesksel kohal olema tõdemus, et kohtu tegevuse sisuks on õigusrahu saavutamine ja tagamine ning erinevate vaidluste lahendamine, et kohus on autoriteetne ja kannab pigem konservatiivseid väärtusi, samas kaotamata inimlikku suhtumist vaistuste pooltesse. Leiti ka, et kohus peaks olema avatum, samas mööndes, et kuigi avatus ja autoriteetsus ei ole otseselt vastandlike märkidega, seab kohtuvõimu autoriteedi tagamine paratamatult sellele avatusele teatud piirid.

Meediasuhtluse takistustena toodi välja järgmised tegurid:

- Kohtunikel puudub usaldus ajakirjanike suhtes ning kogemus meediaga suhtlemisel
- Puuduvad vajalike baasteadmistega kohtureporterid ning kohtusüsteemi jaoks vajalikud partnerajakirjanikud.
- Kõigis kohtumajades ei ole pressinõunikke
- Ajakirjandust ei huvita tsiviil- ja halduskohtu asjad. Kohtuvõimu kajastatakse enamasti seoses kriminaalmenetlustega, tsiviil- ja haldusasjadega seotud teemad jõuavad meediasse üldiselt vaid siis kui need on seotud mõne tuntud isikuga ehk omavad siis niiöelda kõmuväärtust. Selles osas on siiski teatud erandeid, näiteks teatud planeeringute ja riigihangetega seotud vaidlused haldusasjades.
- Kohtunikel puudub meediatunnetus
- Kohtunikud keelduvad liiga kergekäeliselt meediaga suhtlemisest ning ei selgita informatsiooni mitteavaldamise põhjusi
- Puudub ühtne praktika meediaga suhtlemisel ning näiteks jõustumata kohtulahendite väljastamisel

Vaidlusi tekitas kohtuniku roll meediaga suhtlemisel, eelkõige küsimus kas üldse või kui palju peaks kohtunikud ajakirjandusega vahetult suhtlema. Selles osas leiti üldiselt, et kohtunik ei saa ajakirjanduse vahendusel hakata kommenteerima enda menetluses olevat kohtuasja, küll aga võiks kohtunikud sagedamini ajakirjanduses sõna võtta autoriteetsete ekspertide ja selgitajatena. Ise leian, et see viimane hõlmab ka teatud juhtudel kohtulahendite sisu kommenteerimist. See võib sageli vajalik olla just selleks, et ajakirjanik, keda asi mingil põhjusel huvitab, saaks paremini asjast aru. Loomulikult ka selle selgitaja rolli puhul on oluline, et kahjustada ei saaks kohtuniku sõltumatus ja objektiivsus mingi konkreetse asja lahendamisel. Iseäranis ümarlaual viibinud avalike suhete töötajad rõhutasid, et ajakirjaniku jaoks on oluline saada infot kohtunikult ehk otse autoriteetsest allikast, mitte pressiesindaja käest. Seega pressiesindajale peaks jääma pigem korraldav tegevus.

Kohtute meediasuhtluse eesmärkidena defineeriti:

- Meedia kaudu kohtute kuvandi muutmine karistajast õigusvaidluse lahendajaks ning abistajaks;
- Meedia ja kohtute vahel usaldusväärse koostöö tekkimine, sh. konkreetsete inimeste (ajakirjanikud, kohtute kõneisikud vahel). Kõneisikute osas mööndi, et praegu on neid kaks: Märt Rask ja Helve Särgava, ent nende kõrval võiks veel olla 3-4 avalikkusele tuntumat kõneisikut. Eelkõige võiksid nendeks olla kohtute esimehed, kohtumajade juhid, ringkonnakohtute kolleegiumite esimehed. Leiti ka, et eduka meediasuhtluse tagamiseks ja igapäevaseks töö korraldamiseks on hädavalikud pressinõunikud. Pressinõunike ülesanne oleks nõustada kohtunikke meediaga suhtlemisel ja leida uudisväärtuslike teemanurki.

Kokkuvõttes sõnastati ka rida ettepanekuid kohtute meediasuhtluse parandamiseks:

- Leida kohtusüsteemi jaoks vajalikud partnerajakirjanikud suuremate meediakanalite toimetustest
- Korraldada kohtunikele kaamera- ja meediakoolitusi
- Koostada kohtusüsteemile ühtsed meediasuhtluse põhimõtted
- Moodustada koos ajakirjanikega ühised töörühmad, mis võimaldaksid võimalike igapäevatoos tekkinud probleeme lahendada, tõsta ajakirjanike teadlikkust ja pakkuda võimaluse kohtute jaoks oluliste temade tõstatamiseks.
- Kohtute meediasuhtlus peab muutuma pro-aktiivsemaks. Pressinõunike ülesanne on leida koostöös kohtunikega huvitavaid kohtulahendeid ja juhtida neile ajakirjanike tähelepanu, seda iseäranis tsiviil- ja haldusasjade valdkondades.
- Kohtud võiksid ajakirjanikele pakkuda regulaarselt ja ühtsustatud põhimõtetel eelinfot
- Meediasuhtlusest keeldumine vajab senisest enam sisulist selgitamist
- Kaasajastada tuleb kohtute koduleheküljed
- Kohtute pressiteated peavad olema senisest sisukamad

Töörühmas arutati erinevate meedia kanalite rakendatavuse ja efektiivsuse üle ning jõuti järeldusele, et olulisemateks on pressiteated, aga ka arvamused/artiklid/kommentaariid/analüüsivad hinnangud, koduleheküljed ning otsesuhtlus ajakirjanikega, mis võiks hõlmata ka 2-3 korda aastas toimuvaid meediabriifid ja juhtumianalüüse. Sotsiaalmeedia kanalitesse nagu *twitter*, *Facebook*, RSS jms) suhtuti väga tugevate reservatsioonidega.